

RIJEČ-DVIJE O PROGRAMU medrese

m.c. aBU kEmAL

1.

Ovu 1421/2000. godinu pamtit ćemo po obilježavanju velikog jubileja Gazi Husrev-begove medrese u Sarajevu - četiri stotine pedeseta generacija maturanata je uspješno završila svoje školovanje u toj našoj najstarijoj odgojno-obrazovnoj ustanovi.

Tim povodom objavljena je monografija o Medresi, upriličeni su mnogi susreti njezinih bivših učenika, organizirana po prvi puta izložba bošnjačkih likovnih umjetnika, te održana svečana akademija sa puno lijepih riječi i sa velikim ponosom, kako i priliči jednoj tako značajnoj ustanovi kakva je Gazi Husrev-begova medresa u Sarajevu.

Naravno, uvijek je lakše govoriti o onom što smo sami doživjeli, kao i o onom što nam je neko drugi ispričao, što se i kako događalo u prošlosti, nego misliti i govoriti o onom što bi nam se moglo dogoditi u budućnosti. Nije to samo osobina muslimana da više vole prepričavati prošlost nego se spremati za budućost. To je, vjerojatno, osobina svih ljudi i svih naroda. No, postoji i jedna značajna razika. Čini mi se da muslimani ipak duže ostaju zagledani u prošlost, pa zaboravljaju na svoju budućnost.

Bilo bi dobro i korisno da mi, zaista, pouzdano znademo prošlost - svoju i tuđu. Tek kada bi znali planirati i svoju budućnost. Problem i jeste u tome što mi ne poznajemo prošlost, ni svoju ni tuđu, onako kako bi trebali i zato ponekad nismo u stanju razlučiti između bitnog i nebitnog, korisnog i nekorisnog iz naše i tuđe prošlosti kako bi bili sposobni jasno odrediti pravac našoj budućnosti. Jasno je - samo Allah, dž.š., zna budućnost. Ali je isto tako jasno da samo Allah, dž.š., zna prošlost. Prema tome, u istoj mjeri je dopušteno ili zabranjeno govoriti i o budućnosti kao i o prošlosti. Pa zašto je onda govor o prošlosti manje grješan nego govor o budućnosti? Nije li ista mogućnost grijeha kad mislimo i pričamo o prošlosti i kad mislimo i govorimo o budućnosti. Da, ista je mogućnost, ali s jednom bitnom razlikom. Naime, tačnost našeg govora o prošlosti nije uvijek moguće provjeriti. No, tačnost našeg govora o budućnosti moguće je provjeriti i moguće je da se i sami zastidimo zbog promašaja u procjeni i planiranju. Riječ je, dakle, o maloj odgovornosti za netačnu tvrdnju o prošlosti i velikoj odgovornosti za izrečenu tvrdnju o budućnosti.

Dakle, uz sve poštovanje prema velikom jubileju Gazi Husrev-begove medrese i uz sav dug koji imamo prema Gazi Husrev-begu, moram primijetiti da se i ovoga puta pokazalo da smo više govorili o prošlosti nego o budućnosti Gazi Husrev-begove medrese. Naravno, prilika i jeste bila da se govori o prošlosti Medrese, njezinih

450 generacija. Međutim, trebalo je i moglo se govoriti i o njezinoj budućnosti u svakom pogledu - duhovnoj i materijalnoj, odnosno programskoj i odgojno-obrazovnoj. Zapravo, jubilej je bio prava prilika da se otvori ozbiljna rasprava o sadržaju i formi odgojno-obrazovnog programa Gazi Husrev-begove medrese, jer svi

dobro znademo da o tom programu ovise i sve druge medrese u Bosni i Hercegovini, pa i šire.

Nadam se da nije potrebno dokazivati da trenutni program Gazi Husrev-begove medrese može biti bolji, drugim riječima - da kvalitet odgojno-nastavnog procesa može biti djelotvorniji. Ovdje nemam namjeru ni pokazivati šta bi moglo biti bolje, odnosno šta bi u programu trebalo izbaciti, šta unaprijediti, a šta dodati. Namjera mi je samo da potaknem raspravu i da ukažem na mogućnost veće jasnoće u onom što nazivamo programski cilj u odgoju i obrazovanju. Bez sumnje, svima je jasno i nastavnicima i učenicima, pa i roditeljima koji svoju djecu upisuju u Medresu, da je cilj Medrese da odgoji muslimana i da obrazuje budućeg učitelja islama, u najmanju ruku da učenici medrese budu obrazovani ljudi koji će znati ko su i šta su. Može se slobodno reći da sve medrese postižu taj cilj. Nakon medrese učenici su uglavnom uspješni studenti i dobri ljudi, da kažemo i dobri građani svoje zemlje.

2.

Primjetno je, međutim, da nekima od njih nije jasna razlika između fundamentalne i primijenjene nauke u islamu. Naime, očito je da učenici u Medresi nauče mnogo važnih činjenica o islamu, ali se teško snalaze u primjeni tih činjenica u stvarnom životu. Drugim riječima, nužno je da se već u programu napravi razlika između fundamentalne i primijenjene nauke poput one koju imamo u fizici i matematici. Dakle, postoji fundamentalna fizika koja se bavi temeljnim načelima fizike, što je više na razini teorije i postoji primijenjena fizika koja se bavi eksperimentima, što je više na razini primjene načela u praksi.

U slučaju islama postoji fundamentalna nauka akaida koja se bavi temeljnim načelima vjerovanja, što je više na razini teorijskog razumijevanja pojmova i postoji primijenjena nauka fikha, što je više na razini primjene načela u praksi ili u stvarnom životu. Na isti način kao što je za primijenjenu fiziku cijeli prirodni svijet prostor za eksperimentisanje, tako isto je za primijenjenu nauku fikha cijeli ljudski život prostor za ispitivanje i domišljanje - život i smrt.

No, da bi neko naučio zakone fizike mora ipak provesti sate i sate u laboratoriju specijalno dizajniranom za učenike fizike. Učenici medrese nemaju tog laboratorija gdje bi i praktično mogli vidjeti kako se primjenjuju fundamentalna načela akaida u sadržaju i u formi nauke fikha. Naime, sve dok učenici naših medresa ne budu mogli vidjeti kako funkcioniра sudstvo, kako se rješavaju bračni sporovi, kako se treba djelovati u konfliktnim međuljudskim odnosima, naravno uz nadzor nastavnika kao i u slučaju eksperimentiranja u laboratoriju za fiziku, oni ne mogu znati ono što se od njih traži da budu sposobni rješavati stvarne probleme u džematu i u društvu.

Zapravo, ja želim sugerirati da je potrebno da se program naših medresa jasno podijeli na nekoliko različitih grupa sa zajedničkim imeniteljem svake grupe predmeta i sa jasnom definicijom svakog predmeta u odnosu na cilj koji se želi postići. Na taj način dobili bismo grupu fundamentalnih predmeta u koju spadaju: kiraet, akaid, tefsir, hadis i povijest islama; zatim grupu primijenjenih predmeta kao što su fikh, ahlak i imamet; latinski i engleski; pa onda grupu nacionalnih predmeta: historija Bosne i Hercegovine i geografija; i napokon dobili bismo grupu pomoćnih predmeta kao što su: matematika, fizika, sociologija, biologija, psihologija itd. **m**